

Glosar de termeni relevanți pentru studiile de gen

Ațiune afirmativă = o politică practică ce urmărește creșterea diversității unei organizații prin crearea de oportunități pentru incluziunea femeilor și grupurilor marginalizate astfel încât acestea să poată participa în mai mare măsură în cadrul structurilor tradiționale și pentru a diminua inegalitățile existente. Această politică este implementată de obicei prin intermediul unor inițiative la nivelul departamentelor de resurse umane, spre exemplu măsuri de angajare preferențială a femeilor, persoanelor de culoare sau a celor cu dizabilități.

Analiza din perspectiva (egalității) de gen = un proces prin care se cântărește impactul pe care măsurile, programele, legislația sau principiile legale le au asupra femeilor și bărbaților. Această examinare se face luând în considerare diferențele de gen, relațiile dintre femei și bărbați, accesul la resurse și putere, respectiv circumstanțele sociale și economice diferite ale acestora, cât și alți factori relevanți cum ar fi rasa, clasa, sexualitatea sau abilitățile.

Androcentrism = de la *andro-* (bărbat); stabilirea bărbaților ca personaje centrale în contextul social, normalizarea punctului de vedere și intereselor masculine ca fiind în mod firesc dominante sau centrale, folosirea percepțiilor, ideilor, perspectivelor, atitudinilor, standardelor și valorilor bărbaților drept particularități umane universal-valabile, ale femeilor jucând un rol secundar.

Autoritate = puterea de a conduce, controla sau determina, de obicei o putere la dispoziția unei persoane sau entități pe care alții o văd ca fiind legitimă, cum ar fi politicienii, legislatorii și corporațiile. (**DEX**: drept, putere, împuternicire de a comanda, de a da dispoziții sau de a impune cuiva ascultare; persoană care se impune prin cunoștințele sale, prin prestigiul său.)

Bărbați homosexuali (bărbați gay / faggot / fags) = bărbați care sunt atrași sexual și emoțional de alți bărbați. Acest lucru nu înseamnă că acești bărbați nu au avut niciodată relații sexuale sau nu au fost niciodată îndrăgostiți de femei, ci doar că ei simt o conexiune emoțională deosebită cu alți bărbați. Homosexualitatea masculină a fost considerată aproape întotdeauna un afront la cultura patriarhală și o lipsă de masculinitate. Din cauză că sexualitatea masculină a fost întotdeauna în general considerată superioară și mai puternică decât cea a femeii, bărbații *gay* au fost caracterizați de cele mai multe ori drept „obsedați sexual” și incapabili de a forma relații de lungă durată sau familii. Fiind excluși social, bărbații *gay* au născut o cultura *underground* ce câteodată includea spații separate sau clandestine pentru sex cu alți bărbați. Aceste spații au dus la o imagine stereotipă că sexul la bărbații *gay* este marginalizat într-o celulă separată a vieții lor.

Capitalism de consum (vezi și lumea a treia) = un sistem economic și social bazat pe și determinat de consum/consumism, în special în înfrunghirea sa modernă de la sfârșitul secolului XX. „Consumul” este un proces și un set de practici sociale, culturale și economice a căror ideologie asociată, „consumismul”, servește ca factor de legitimare și propagare a capitalismului în rândul populației. Conform poziției consumiste, majoritatea oamenilor - inclusiv cei din Europa de Est și „lumea a treia” – nutresc o dorință puternică pentru bunuri de consum și aspiră la o viață centrată pe această dorință crezând că o astfel de viață le va satisface nevoile emoționale într-o mai mare măsură decât simpla satisfacere a nevoilor materiale. În această paradigmă, practicile și aspirațiile legate de consum constituie un factor central în construcția identității. Adoptarea mentalității consumiste ca *modus vivendi* este considerată un fenomen valabil la nivel global, chiar în rândurile celor săraci sau fără loc de muncă, iar femeile sunt văzute ca fiind în special vulnerabile la discursul consumist în speță pentru industria publicitară, la rândul ei element principal al sistemului capitalist.

Coming out /coming out of the closet = când o persoană admite față de ea însăși și/sau le spune celorlalți că nu are o orientare heterosexuală sau că se identifică diferit de modul în care se așteaptă cei din jur; momentul sau procesul exteriorizării identității sexuale, a genului sau orientării sexuale. A fi în *the closet* este o expresie folosită pentru a denota o persoană care nu este deschisă în legătură cu identitatea sau orientarea sa sexuală.

Procesul de *coming out* poate fi dificil și epuizant pentru cineva. De multe ori acest proces include auto-izolare sau auto-stigmatizare datorate descoperirii unei identități care nu se „potrivește” cu ceea ce ceilalți așteaptă de la acea persoană. Cel/cea care își face *coming out*-ul se confruntă de multe ori cu teama de a-i pierde pe cei dragi, teama de a fi marginalizat(ă), teama de a fi exclus(ă), teama de a nu se mai putea integra social etc. Pentru unii, *coming out*-ul vine în mod natural chiar și la vârste fragede, pentru alții se întâmplă la vârste adulte, iar unii se poate să trăiască întreaga viață fără ca sexualitatea lor să fie adusă în discuție, asumându-se întotdeauna heterosexualitatea lor.

Comodificare (sau obiectificare) (vezi și **capitalism de consum**) = atitudini și comportament prin care oamenii sunt tratați drept „obiecte” sau „bunuri de consum”, ca în cazul femeilor obiectificate de către imagini publicitare.

Construcție socială = ideea că genul, rasa, orientarea sexuală sunt categorii definite de către oameni într-un anumit context și pe baza unor ideologii specifice; aceste definiții sunt transmise sistematic, iar comportamentul și atitudinile considerate normale și potrivite pentru fiecare categorie sunt învățate prin socializare începând din copilărie și apoi prin experiențele avute de-a lungul vieții; de exemplu, conform acestei idei, heterosexualitatea, cum să fii bărbat sau femeie sunt lucruri învățate (sau construite social) și nu inerente.

Cultura violului (*rape culture*) = un mediu social în care violul și alte forme de violență (sexuală sau sexualizată) sunt 1. comune/prevalente, dar și 2. tolerate și acceptate (simultan, rata scăzută a aresturilor, aducerii în fața instanței și sentințelor pentru aceste crime); un mediu în care atitudinea predominantă în privința violenței sexuale este de învinuire a victimelor și perpetuare a miturilor (misogine, homofobe, rasiste) și a altor forme de normalizare socială, un mediu saturat cu imagini de viol și alte forme de violență și în care sexul și violența sunt reprezentate ca fiind interdependente; în contextul în care persoanele care sunt cel mai des victime ale acestor forme de violență instituțională și culturală (femeile) nu au drepturi egale din punct de vedere economic, legal și social.

Deconstruire (vezi **construcție socială**) = punerea în evidență a unui concept ca fiind nu o simplă sau naturală reflecție a realității, ci o **construcție (socială)** ideologică sau culturală.

Determinism biologic = ideea că natura biologică (genetică) a unui grup determină destinul său social, politic și economic - folosită în general pentru a justifica subordonarea unui grup. Un exemplu potent ar fi cazul discriminării împotriva femeilor sau a persoanelor roma pe baza afirmației că acestea sunt diferite de bărbați (în contextul în care este subînțeles că bărbații sunt superiori) respectiv diferite de persoanele de etnie română (în astfel de cazuri „diferit” înseamnă de obicei *inferior*).

Diferență (vezi și **discriminare**) = a fi diferit(ă) denotă a fi perceput(ă) ca fiind altfel, sau alta/altul. Inegalitatea înseamnă a nu avea aceleași drepturi și oportunități ca un alt om sau un alt grup de oameni. O diferență în privința rolurilor, funcțiilor, biologiei, clasei, genului, etniei etc. este adeseori invocată mai întâi pentru a crea și legitimiza inegalitate în privința statutului, puterii deținute, accesului la resurse și oportunităților. Pe baza ideii de diferență, tactici comune ce facilitează **discriminările** împotriva unor categorii de oameni sunt „alterizarea”, dezumanizarea, excluderea și/sau **marginalizarea** acelor oameni de către majoritate sau de către categoriile privilegiate.

Discriminare = este orice acțiune (sau politică) de deosebire sau distincție a unor indivizi pe baza unor considerente neîntemeiate sau contextual non-relevante care afectează în mod negativ pe cei supuși acestor distincții. În special, este tratamentul diferențial al grupurilor cu mai puțină putere (femeile, cei în vârstă, persoanele de altă etnie, *culoare*) de către cei de pe poziții dominante. Practici discriminatorii pot fi greu observabile și atribuim această denotație și unor distincții unde criteriul este considerat a fi non-relevant sau distincția în sine este superfluă. O altă fațetă a practicilor discriminatorii este tot ceea ce se leagă de stereotipuri: „este femeie, cum să conducă bine!?”.

Dubla constrângere = o situație stabilită de către valori și norme culturale în care orice alegere făcută este nesatisfăcătoare. De exemplu, femeile care aleg să îmbrățișeze libertatea sexuală la care li se spune că au tot dreptul sunt de fapt criticate pentru că sunt ușurate sau curve, iar acele femei care aleg să nu fie active sexual sunt criticate pentru că sunt frigide, deși virginitatea feminină este încă prețuită cultural.

Dublu standard = un standard de comportament uman care este aplicat diferit în cazul bărbaților și femeilor. De exemplu, un bărbat este admirat dacă are cât mai mulți parteneri sexuali, în timp ce o femeie este desconsiderată pentru același lucru.

Dyke (vezi și **lesbiene**, **queer**) = termen alternativ pentru a denumi o femeie lesbiană. Inițial, termenul era folosit în sens peiorativ la adresa lesbienei, fiind ulterior „revendicat” și este folosit azi în diverse contexte și forme: *dyke march* (marș al lesbienei), *dykes on bikes* (lesbiene motocicliste), *baby dyke* (o lesbiană tânără sau care abia și-a făcut *coming out*-ul), *diesel dyke* (lesbiană care se prezintă la volanul unei mașini de teren), *bulldyke* (lesbiană *butch*, dură), *dyke bar* (bar pentru lesbiene) etc. Se presupune că termenul provine de la cuvântul *bulldyke*. *Bulldykers* erau numiți bărbații „armăsari”, „cu mult testosteron”, cei care aveau mare succes la femei. Insulta însemna „femeie masculină”, „agresivă”.

Epistemologie = o teorie a cunoașterii științifice, a naturii și fundamentelor cunoașterii și limitelor acesteia, despre cum știm și cum decidem ce constituie cunoștințe legitime. Teoria și filozofia feministă au introdus ideea de epistemologie a punctului de vedere (*standpoint epistemology*) conform căreia ceea ce știm este determinat de poziția pe care o ocupăm (în societate) și deci de un punct de vedere specific. Prin urmare nu poate exista un set de cunoștințe obiective și general valabile despre și pentru toți oamenii. Epistemologia feministă adaugă întrebarea: **cine este persoana care știe?**

Esențialism (vezi și **determinism biologic**) = punct de vedere conform căruia unele categorii de oameni au, ca „esență”, niște caracteristici inerente, inevitabile, neschimbate și neschimbabile care le definesc. Despre femei se spune că este în esența lor să iubească și să îngrijească alte ființe și prin urmare această caracteristică ar trebui să facă parte din identitatea oricărei femei. Acest punct de vedere este problematic din cauza legăturii strânse cu **determinismul biologic**, cu tendința de a generaliza și trece cu vederea rolul pe care îl joacă socializarea, cât și diferențele existente în cadrul aceluiași grup, precum și cu justificările tradiționale pentru roluri de gen rigide și subordonarea femeilor deoarece bărbații și femeile ar fi „esențial diferiți” (în virtutea biologiei, nu a **construcțiilor sociale**...).

Feminism = în contextul *luării de atitudine*, a fi aderentă a feminismului înseamnă a fi implicată în mișcarea socială menită să pună capăt **sexismului**, exploatării sexiste și **opresiunii**. Ca feministe respingem definiția „sexul tare = bărbat”, „sexul frumos = femeie” pentru că adjectivele atașează sexelor (în mod generic *egale* atât funcțional, cât și numeric) calități și trăsături ce stabilesc relații de **inegalitate** și alteritate absolute. Atât *tare*, cât și *frumos* sunt **construcții sociale** relative, lipsite de valabilitate generală, și sexiste.

Feminism: valuri =

La mijlocul anilor 1800 termenul „feminism” era folosit în engleză în același sens ca și *feminitate*, pentru a indica un set de caracteristici specifice femeilor. Abia după Prima Conferință Internațională a Femeilor în Paris în 1892 – și în conjuncție cu termenul „feministe” din limba franceză – a început cuvântul să capete semnificație în promovarea drepturilor egale pentru femei pe baza ideii de egalitate dintre sexe. Apoi, acest termen a devenit sinonim cu *mobilizarea* pentru obținerea votului pentru femei în Europa și Statele Unite la sfârșitul sec. XIX și începutul sec. XX, dar lupta pentru drepturile femeilor nu a început și nici nu s-a terminat odată cu această perioadă de activism. Istoria feminismului în Statele Unite care servește până la această dată ca etalon al feminismelor din alte locuri ale lumii este în general descrisă ca o succesiune de „valuri”. Primul Val (*first wave feminism*) corespunde eforturilor în vederea câștigării unor drepturi politice de baza pentru femei începând cu mijlocul sex. XIX până la obținerea dreptului la vot în 1920 (SUA). După ce între cele două războaie a suferit un declin, feminismul a recăpătat avânt abia pe la sfârșitul anilor 1960/începutul anilor 1970 – al Doilea Val feminist, în care feministe au depășit simpla dorință pentru drepturi politice de mai devreme, pornind o luptă pentru egalitate la toate nivelele, cum ar fi egalitate în învățământ, la locul de muncă și în cadrul familiei. După această perioadă care a durat câteva decenii până recent, cea mai nouă întrupare a feminismului constituie al Treilea Val. Feministe Valului al Treilea au adus critici la adresa Valului al Doilea pentru lipsa de atenție acordată importanței pe care o au pentru femei nu numai sexul/genul, dar și rasa, etnia, clasa, naționalitatea, religia, etc.; susținătoarele și susținătorii acestui val pun accentul pe „identitate” ca una din locațiile confruntărilor de gen.

Totuși, unele feministe se împotrivesc identificării feminismului cu aceste puncte particulare de activism politic, pentru că a reduce feminismul la câteva femei (albe) din vest în ultimul secol și ceva, înseamnă a trece cu vederea nenumăratele instanțe de rezistență la dominația masculină care au existat de-a lungul istoriei în diferite culturi. Chiar numai în privința eforturilor recente împotriva opresiunii femeilor în Europa și Statele Unite, accentul pus pe feminismul de Valul Întâi și al Doilea trece cu vederea rezistența care a continuat între anii 1920 și 1960, cât și rezistența din afara politicii *mainstream*, în special din partea femeilor de culoare și femeilor din clasa muncitoare.

Feminism: tipuri =

- **Anarho (sau anarha)**- = care plasează feminismul într-un context anarhist de împotrivire statului, capitalismului și valorilor și instituțiilor patriarhale tradiționale, în special în ce privește educația, familia și rolurile de gen.
- **Cultural** = care se axează pe diferențele esențiale între personalitatea feminină și cea masculină, aducând în prim plan meritele celei feminine.
- **Eco** - = care face legătura între dominația femeilor și dominația naturii, între exploatarea femeilor și cea a mediului, animalelor și resurselor din natură de către o societate patriarhală și ierarhică.
- **I** (individualist) = care pune accentul pe responsabilitatea personală și are la bază convingerea că diversitatea și libertatea de a alege sunt de primă importanță pentru femei și în avantajul acestora ca grup, indiferent de ce natură sunt alegerile pe care le fac unele dintre ele; numit uneori și feminism libertarian.
- **Liberal** = care urmărește să acționeze în cadrul structurilor societății *mainstream* pentru a integra femeile în acele structuri; îmbrățișează teoria de guvernare pe baza „contractului social” și scopul final este de a obține egalitate de gen la toate nivele societății, dar nu propune schimbări esențiale ale sistemului în sine.
- **Radical** = care vede opresiunea femeilor ca fiind o formă fundamentală de opresiune, valabilă pentru orice rasă, cultură, și clasă economică; este o mișcare împotriva sistemului patriarhal și a structurilor pe care acesta se bazează și urmărește o schimbare socială „radicală” (din rădăcini); în Statele Unite, ca mișcare a luat naștere din mișcările pentru drepturi civile și mișcarea pacifistă de la sfârșitul anilor 1960.

- **Marxist** = care atribuie opresiunea femeilor sistemului capitalist și al proprietății private și afirmă că eliminarea acestui sistem va duce la înlăturarea oricărei discriminări pe bază de gen.

- **Socialist** = care se concentrează pe intersecția dintre inegalitățile de gen și de clasă în societăți capitaliste, pe baza noțiunilor de socializare a sexelor și politici sexuale cu intenția de a le integra cu unele concepte marxiste.

- **Third world/Multirasial** (vezi și **womanism**, **Lumea a treia**) = care critică mișcarea feministă albă/veștică pentru tendința de a trata experiențele femeilor ca fiind o singură experiență universală a „femeii” (albe/veștice) și punctul său de vedere etnocentric; ia în considerare **întrepătrunderea opresiunilor** (de rasă, gen și clasă), pune accentul pe importanța definirii de sine pentru a rezista opresiunilor și analizează în acest context subiecte specifice cum ar fi maternitatea și activismul politic.

Gay (vezi și **bărbați gay**) = persoane ale căror preferințe sexuale și emoționale sunt îndreptate către alte persoane de același sex. Termenul se referă atât la bărbați, cât și la femei.

Gen = trăsături acceptate în mod inter-subiectiv pe baza unui consens social permițându-ne să împărțim indivizii în femei și bărbați. Având în vedere natura *construită* a termenului (spre deosebire de existența sexului dat de natură), dihotomia feminin-masculin se impune cu un puternic caracter normativ și este ceva specific culturilor fiecărei societăți în parte. În cele mai multe culturi, sexul și genul nu se bucură de distincție: sexul femeiesc *trebuie* să posede ceea ce este definit ca feminin, iar sexul bărbătesc nu are încotro, *este nevoit* a se complăce ca masculin în același timp. Neconcordanțele dintre sex și gen sau difuzarea acestora – homosexualitatea/lesbianismul, bisexualitatea, travestismul – sunt sancționate social (dar nu și natural!).

Gender mainstreaming = reorganizarea, îmbunătățirea, dezvoltarea și evaluarea proceselor de luare de măsuri prin includerea unei perspective a egalității de gen la toate nivelele și etapele. Prin aducerea analizelor din perspectiva egalității de gen în **mainstream**, se urmărește ca genul să fie luat în considerare în cea mai largă varietate de sectoare posibilă, cum ar fi în legătură cu munca și imigrația. Nu rezultă întotdeauna în măsuri echitabile pentru femei și bărbați.

Genderqueer = persoană care nu se poate identifica cu un anumit gen (feminin sau masculin) și care pune la îndoială această împărțire socială. O astfel de persoană simte că este imposibil să se definească în acest context dihotomic predefinit, fie fizic, fie psihologic, și refuză să aleagă „una din două” sau să se încadreze coerent în oricare construct identitar.

Globalizare = procesul prin care relațiile sociale, legale, politice, economice și culturale capătă din ce în ce mai mult o dimensiune globală. Acest proces include mobilitatea crescută a bunurilor, serviciilor, muncii, tehnologiei și capitalului peste tot în lume. Multe organizații feministe, sindicate muncitorești, grupări pentru protecția mediului, activiști sociali și națiuni sărace/„în curs de dezvoltare” atrag atenția asupra efectelor negative pe care globalizarea le va avea pentru indivizi și comunități, cum ar fi pierderea locurilor de muncă la nivel național, distrugerea mediului, privatizarea serviciilor publice, subminarea drepturilor lucrătorilor, costuri ridicate pentru consumatori, creșterea sărăciei, și dispariția specificului cultural local.

Heteronormativitate = este asumția a două lucruri întrepătrunse: (1) că singurul stil de viață acceptabil este acela în care fiecare este atras, se îndrăgostește și trăiește cu o persoană de sex opus și (2) că o persoană trebuie să se conformeze regulilor sociale care decid ce e considerat feminin și masculin. Heteronormativitatea este definiția conform căreia heterosexualitatea este „normalitate” și singura formă de sexualitate acceptabilă în societate. Ea afectează colectivitatea socială atât la nivel structural și instituțional, cât și la nivel social și individual.

Heterosexismul = este asumția că toate persoanele din jurul nostru sunt heterosexuale până la proba contrarie. Este generalizarea heterosexualității și etichetarea oamenilor conform **heteronormativității**, ignorând posibilitatea ca ei să aibă o orientare sexuală diferită. Acest lucru obligă constant persoanele **LGBT** să își afirme și re-afirme orientarea sexuală într-un fel în care heterosexalii nu sunt niciodată obligați să o facă, se găsesc într-un proces de **coming-out** constant și exasperant ce îi obligă să își scoată în evidență această latură a personalității mai mult decât dezirabil. Această formă de discriminare este puțin conștientizată de către persoanele heterosexuale.

Homofobia (vezi **LGBT**) = teama irațională și ura față de, neîncrederea în și discriminarea împotriva homosexualilor.

Identitate sexuală (sexual identity) (vezi **travestit**, **transsexual**, **transgender**) = este felul cum o persoană se percepe pe ea însăși ca fiind sexuală și felul în care aceasta dorește ca alții să o perceapă. Această definiție de sine include 4 componente de bază: sexul biologic (fiecare are o fizionomie specifică, fie de fată/femeie, de băiat/bărbat, fie mixtă – persoanele intersexuale); sexul social ca rol de gen (imagine, gesturi și comportament definite ca feminin sau masculin); sexul psihologic (cel care stă la baza deciziei asupra identității sexuale: convingerea interioară a cuiva că este bărbat, femeie sau ambele în același timp); orientarea sexuală (de care sex se simte o persoană atrasă erotic). De menționat că oamenii nu sunt în totalitate consecvenți în privința acestor 4 aspecte ale identităților lor sexuale.

Ideologie dominantă (vezi și *mainstream*) = sistemul de gândire dominant sau setul de idei și valori predominante la nivel socio-cultural, care reflectă și menține interesele celor de la putere. Justifică ordinea economică, socială și politică pe care se bazează puterea și dă formă percepțiilor indivizilor despre ei înșiși și despre oamenii din jurul lor. Este inconștient internalizată de fiecare din noi așa încât nici nu realizăm cât de mult aceste idei și valori formează și limitează viețile noastre și justifică inegalitățile de putere.

Ierarhie (vezi și **patriarhat**) = o clasificare în cadrul unui grup în funcție de abilități, profesie, avere sau rang social; (**DEX**: sistem de subordonare a elementelor, gradelor, funcțiilor, autorităților etc. inferioare față de cele superioare).

(In)egalitate de gen (vezi și **sexism**) = o situație sau instanță în care femeile și bărbații (nu) se bucură de același statut în societate – de condiții egale pentru a participa și contribui la dezvoltarea socială, legală, politică, economică și culturală a societății la toate nivelurile, și pentru a beneficia de rezultate.

Instituție = într-o definiție preluată din alte discipline, instituția denotă orice set de reguli formale sau informale care prescriu elemente ale comportamentului, constrâng activitatea și mulează așteptările. Este vorba de practici într-un context social care au un caracter restrictiv (chiar dacă nu conștientizăm acest lucru în mod neapărat) și – pentru că se referă și la așteptările pe care ni le însușim acomodându-ne instituțiilor – un caracter normativ. Căsătoria poate fi concepută ca o instituție (socială), precum și patriarhatul: ambele prescriu comportament (unul deosebit de clar și de cele mai multe ori inflexibil definit), constrâng activitatea – pentru că sunt unele lucruri pe care nu avem voie să le facem – și formează așteptări din partea altora în contextul instituției.

Intersexual = termen ce definește oameni care au o combinație de organe genitale, gonade, cromozomi sau hormoni care nu se conformează în totalitate cu ceea ce societatea definește drept băiat sau fată „normal(ă)” din punct de vedere biologic.

Justiție socială = promovarea demnității umane prin distribuția echitabilă a puterii și bunurilor în societate pentru beneficiul tuturor.

Lesbiene (femei homosexuale / femei gay / dykes) = femei care se îndrăgostesc și sunt atrase de alte femei. Unele lesbiene nu se simt niciodată atrase de bărbați, altele da, totuși consideră că doar cu femeile au o comunicare/legătură specială/deosebită. Pentru că femeile au (avut) un statut inferior în societate, lesbienele au fost întotdeauna mai puțin vizibile. Totuși, femeile lesbiene au existat întotdeauna. Ele aveau în trecut relații emoționale și/sau sexuale în afara „normelor” sociale ale căsătoriei și familiei. De cele mai multe ori aceste relații rămâneau neobservate pentru că oamenii le venea greu să creadă că sexualitatea femeilor poate exista independent de bărbați. Lesbienele au fost întotdeauna o resursă importantă și o forță activă în lupta pentru drepturile femeilor. Fiind independente de bărbați sexual, emoțional sau familial, ele au fost un exemplu al posibilităților femeilor în afara paradigmatelor tradiționale.

Lesbiană versus Feminitate = societatea în mod tradițional leagă femeia de feminitate într-un fel care își pierde relevanța în afara rolurilor de gen heterosexuale. Astfel imaginea femeii lesbiene ca fiind nefeminină sau masculinizată reflectă teama și disprețul societății pentru femei care nu se conformează modelelor tradiționale. Noțiunea că există o singură formă intrinsecă a sexualității feminine și o sigură cale „naturală” a acesteia de a trăi și a relaționa cu ceilalți este deja desuetă. Viețile femeilor lesbiene, ca și cele ale tuturor celorlalte persoane, sunt construite pe diverse imagini și modele sociale. Nu există un mod tipic tuturor lesbienele de a trai, a se îmbrăca sau a se purta, la fel cum nu există nici în cazul femeilor heterosexuale. Pe măsură ce femeile ajung să aibă mai multă libertate, influență, putere, încredere în sine și auto-valorificare, varietatea de identități sexuale și oportunități ale stilurilor de viață se diversifică și pentru femeile lesbiene. Cum sexualitatea umană devine din ce în ce mai separată de identitatea de gen, cu timpul va fi imposibil să identificăm oamenii în funcție de identitate sexuală sau să îi încadrăm în vreuna dintre ele.

LGBT = denumire generică dată persoanelor lesbiene, *gay*, *bisexuale* și *transgender*. Termenul vrea să definească comunitatea persoanelor cu o orientare sexuală diferită de cea heterosexuale într-un mod cât mai cuprinzător. Inițial această comunitate era denumită generic „comunitatea *gay*” (în anii '50). De-a lungul timpului cei care au fost privați de dreptul la a-și exprima dorințele, dragostea și stilul de viață s-au adunat la marginile societății, solidarizându-se sub denumirea „*gay*”. Astăzi cer denumiri distincte pentru diversele moduri de expresie și viață, mulți nemădorind să fie cuprinși de un termen cu care nu se identifică decât ca „grup” marginalizat de normele de viață heterosexuale. Totuși în unele contexte se păstrează această unitate de „grup” și atunci folosim **LGBT**, **LesBiGay**, sau deviații specifice diverselor limbi, e.g. **HoLeBi** în flamandă sau **HBT** în suedeză. De multe ori, pentru a fi și mai cuprinzător, la **LGBT** se mai adaugă **Q** (vezi *queer*) sau **I** (= vezi *intersexual*): găsim deci **LGBTI**, **LGBTQ** sau **LGBTQI**.

Lumea a treia = un termen folosit de obicei greșit, pentru a descrie țări ce nu au ajuns la un nivel de dezvoltare în concordanță cu standardele vestice – o rămășiță lingvistică de pe urma Războiului Rece (în timpul căruia națiunile alinate cu Statele Unite erau numite Lumea întâia, cele alinate cu fosta Uniune Sovietică erau Lumea a doua, și toate celelalte erau adunate la un loc sub denumirea „Lumea a treia”). Termenul este problematic pentru că duce cu el o concepție asupra politicii globale ce nu mai este relevantă. Termenul „în curs de dezvoltare” (spre deosebire de „dezvoltat”) sau „subdezvoltat” sunt de asemenea problematice, deoarece „dezvoltat” nu este bine definit.

Mainstream (vezi și **ideologie dominantă**) = concepțiile prevalente și acceptate în societate.

Marginalizare = atitudini și comportamente care duc la relegarea anumitor oameni la periferiile („marginile”) sociale, politice, intelectuale sau economice ale societății, fiind considerați inferiori și/sau neimportanți.

Misandrie = ideologie *politică* ce constă în reversul **misoginiei**: este formalizarea prejudecăților sau urii împotriva bărbaților. Termenul pereche misoginiei, misandria este de asemenea caracteristică patriarhatului, care încurajează gândirea sexistă ce împarte societatea în mod atât de clar în bărbați și femei cu un substrat puternic normativ.

Misoginie = ideologie *politică* ce constă în formalizarea urii sau prejudecăților împotriva femeilor. Este o practică discriminatorie și asociată patriarhatului, construită pe ura și prejudecata împotriva femeilor pe baza unei lipse de cunoaștere și familiaritate.

Opresiune = un sistem de dominație prin care un grup controlează un alt grup pentru a-și asigura avantaje sociale, legale, politice, economice sau culturale. Diferența de bază între opresiune și simpla prejudecată sau discriminare constă în faptul că este un fenomen de grup și că puterea și autoritatea instituționale sunt folosite pentru a susține prejudecăți și pentru a întări comportamente discriminatorii într-un mod sistematic; toți indivizii sunt socializați să participe în practici opresive, ca agenți direcți sau indirecti sau beneficiari pasivi, sau – ca în cazul unora care suferă opresiune din afară – printr-un comportament discriminatoriu față de alți membri ai propriului grup.

Opresiuni întrepătrunse (*interlocking/intersecting oppressions*) (vezi și **opresiune**) = multiplele forme de **opresiune** și identitate (din punct de vedere al sexului, rasei, clasei, orientării sexuale etc.), care interacționează între ele pentru a crea felul în care o persoană resimte și câștigă acces la influență socială și putere individuală și instituțională. O privire de ansamblu ce ia în considerare toate aceste opresiuni și felul în care ele se întrepătrund și se alimentează reciproc este esențială pentru conceptul de **justiție socială** și pentru feminism în particular. (bell hooks: „Feminismul, ca luptă de eliberare, trebuie să existe atât separat de, cât și ca parte din lupta pentru eradicarea dominației în toate formele sale. Trebuie să realizăm că dominația patriarhală are în comun cu rasismul și alte forme de opresiune aceeași fundație ideologică, și că nu există vreo speranță că unul din sisteme să fie eradicat atâta timp cât celelalte rămân intacte.”)

Patriarhat = în cea mai simplă definiție, patriarhat înseamnă conducerea societății și controlarea resurselor de către bărbați. Instituțiile, normele și practicile într-o societate patriarhală reflectă tacit nevoile, logica și modul de interacțiune ale bărbaților. În utilizarea feministă, termenul „patriarhat” înglobează conotații mai complexe ce provin din interogarea *legitimității* regulilor care operează în societate după logica (exclusiv) masculină sau raportată la o viziune masculină, cu femeile orânduite acestor reguli și vizibile doar în maniera în care bărbații le înțeleg: fie ca niște ființe sexuale, fie ca mame, fie ca „neveste”. În mod implicit, o astfel de ordine socială implică inegalitatea dintre genuri (inferioritatea feminină și superioritatea *normativă* masculină), **ierarhia** și subordonarea, susține ideea că există întotdeauna o părere sau soluție cea mai bună/superioară și nu admite pluralismul. Feminismul urmărește să schimbe natura patriarhală a societății într-una fără dominație și **opresiune**.

Praxis = ciclul reflecție-acțiune asupra societății în vederea transformării ei; combinarea teoriei și acțiunii în ideea că ambele sunt necesare pentru a duce la schimbări socio-politice și că teoria (ideologia, planul de acțiune) trebuie să determine și definească acțiunea, iar acțiunea (experiența, practica) este esențială pentru dezvoltarea și reformularea teoriilor.

Privilegiu = beneficii și putere care rezultă din inegalități instituționale; indivizi și grupări pot fi privilegiați fără să realizeze sau chiar dorească acest lucru.

Putere = control, **autoritate** sau influență exercitate asupra altora.

Queer = o perspectivă care pune la îndoială ideea că ar exista în realitate adevăruri de vreun fel legate de sexualitate sau gen, despre cine suntem sau cum ar trebui să trăim. Inițial termenul era folosit disprețuitor pentru a descrie persoanele care sunt „în felul ăla” într-o societate care credea că poate împărți lumea în „oameni normali” și „oameni cu comportament deviant/anormal”. Azi mișcarea LesBiGay a revendicat cuvântul (la fel cum a făcut și cu *fat* sau *dyke*), transformându-l într-o

modalitate de a pune la îndoială adevărurile stabilite drept absolute de către societatea heteronormativă. A te numi *queer* implică o identitate exterioară normelor generale legate de gen, sexualitate și/sau stil de viață. Pentru mulți, *queer* este o atitudine și o întreagă viziune asupra vieții/lucrurilor și care respinge regulile și rolurile predeterminate despre gen, dragoste, sex și relații.

Riot Grrrl = Mișcare feministă ce a luat ființă la începutul anilor '90 în Olympia, WA. Riot Grrrl s-a născut din dorința de crea în muzică un spațiu de expresie mult mai larg pentru femei. **RG** vroia să încurajeze femeile să devină o prezență mult mai proeminentă în muzică, să depășească rezervele sau inhibițiile impuse de niște stereotipuri ce le plasau în categorii destul de limitate ale exprimării artistice: balade liniștite, chitare acustice, versuri inofensive. Mișcarea încuraja femeile să își respecte propriile dorințe, să se manifeste liber ca artiste chiar dacă asta însemna să se folosească de chitare electrice, de un *sound* crud, aspru, zgomotos, de cuvinte vulgare, versuri sfidătoare sau să exprime idei, mesaje mai puțin agreeate social ca „potrivite unei domnișoare?”. Printre trupele născute din **RG** sunt: *bikini kill*, *bratmobile*, *excuse17*, *heavens to betsy*, *team Dresch*, *butchies*, *sleater-kinney*, *le tigre*. Muzica **RG** este o replică la atitudinea sexista – atât a bărbaților, cât și a femeilor – în ceea ce privește locul „ei” în lumea punk-rockului, de unde era în mod normal respinsă, descurajată și îndreptată către alte direcții muzicale. Inevitabil, mișcarea a luat și alte forme pe lângă cea artistico-muzicală: prin intermediul ei au fost discutate și rediscutate multe chestiuni politice și sociale legate de rolul social al femeii, sexism, hărțuire și abuz, homofobie și *fat oppression*. Totodată **RG** a născut o colecție diversă și bogată de fanzine, acestea fiind una dintre principalele forme de exprimare și comunicare în cadrul mișcării.

Sex = trăsăturile fiziologice (biologice) care împart indivizii în două categorii mari – femele și masculi. Această distincție dihotomică se suprapune în cele mai multe societăți din lume cu norme sociale masculine (pentru bărbați) și feminine (pentru femei), iar sexul (un dat natural) este folosit de cele mai multe ori ca justificare și argument pentru normele (construite) de gen.

Sexism = practică socială care întărește diferența și segregarea dintre sexe în public și privat, atribuind roluri și comportamente, modelând așteptări diferite în funcție de sex ale persoanelor din jur. Este asociat cu **patriarhatul** (deși nu avem nici un fel de garanții să spunem că într-o societate matriarhală practici sexiste nu ar exista) și este problema cheie în jurul căreia mișcarea feministă a luat amploare și pe care feminismele de toate felurile o critică. Preluarea numelui soțului de către soție este o practică sexista, monopolizarea bucătăriei de către soție este de asemenea sexista când argumentul este „eu sunt femeia”.

Sexualitate = cuprinde orice fel de comportament sexual uman. Sexualitatea nu înseamnă doar actul sexual în sine, ci și fanteziile sexuale, orientarea sexuală etc. Există 3 mari orientări sexuale: **heterosexualitatea** (atracția față de persoane de sex opus), **bisexualitatea** (atracția față de persoane aparținând ambelor sexe) și **homosexualitatea** (atracția față de persoane de același sex). Este important să știm că nu există delimitări stricte între diferitele orientări sexuale și că ele ar trebui mai degrabă percepute ca fiind fluide: ele se întrepătrund. În anii '50, cercetătorul american Alfred Kinsey a ajuns la concluzia că sunt extrem de puțini oameni care pot fi considerați 100 % hetero- sau homosexuali. Acești termeni indică o orientare și nu descriu sexualitatea în întregime.

Sex worker = cineva care câștigă bani din efectuarea unor servicii sexuale (*sex work*). Uneori acest termen este folosit numai în cazul prostituției, dar semnificația cea mai comună include lucrători în diverse aspecte ale industriei de sex (actori în filme porno, modele nude, dansatoare exotice, stripteuse, maseuri erotici, angajați la linii de sex telefonic și chiar chelnerițe în localuri cu tematică sexuală). În ultima vreme s-au inițiat eforturi de a obține recunoaștere legală pentru *sex workers* în mai multe țări. În Olanda, Germania, Noua Zeelandă și unele state din SUA și Australia *sex workers* lucrează deja într-un cadru legal (din 1999, Suedia este singura țară din lume unde este legal să vinzi servicii sexuale, dar ilegal să cumperi). Termenul „*sex worker*” este folosit în principal de cei care sprijină organizarea formală a lucrătorilor (într-o industrie care altfel este trecută cu vederea), în ideea că sindicatele sau alte organizații de suport și reprezentare ar ajuta la reducerea victimizării și exploatarei lucrătorilor, cât și la reducerea și prevenirea transmiterii virusului HIV și altor boli cu transmitere sexuală în rândurile lucrătorilor și clienților.

Studii de gen = studiul sistematic, academic al problemelor de gen dintr-o perspectivă feministă – pe un cadru istoric, analitic și normativ.

Tokenism = măsuri sau practici prin care efortul de a diversifica un grup sau îmbunătăți o situație de discriminare istorică și sistemică este numai unul simbolic; persoanele alese ca "excepție" de la regulă se numesc „*token*”, cum ar fi de exemplu o „*token woman*” într-un grup ce tradițional este exclusiv masculin sau o „*token woman of color*” într-o organizație feministă ce tradițional este exclusiv albă.

Transgender = este un termen umbrelă ce acoperă persoane care nu se simt confortabil într-un anumit gen sau care „deviază” de la normele atribuite unui anumit gen prin imagine sau comportament. Sub acest termen-umbrelă stau mai multe tipuri de persoane: travestiți, transsexuali, persoane intersexuale. Transgender se referă doar la identitatea de gen și nu are nimic de-a face cu orientarea sexuală. Persoanele transgender pot fi lesbiene, gay, bisexuale sau heterosexuale. Este știut că

mulți dintre cei așezați sub numele de transgender de fapt nu vor să aibă de-a face cu această etichetare. Unii se pot identifica cu un anumit gen (feminin sau masculin) și nu pun la îndoială această împărțire socială, dar alții simt că este imposibil să se definească în acest context binar predefinit, fie fizic sau psihologic, și refuză să aleagă „una din două” sau să fie total coerenți conform definițiilor de gen intersubiectiv acceptate.

Transsexual = persoană care simte că trupul său este „greșit”, el necorespunzând sexului psihologic. Astfel de persoane doresc să își schimbe fizicul împreună cu identitatea legală de gen ce li se atribuie pentru a se putea simți confortabil în propria lor piele. Persoanele transsexuale sunt: bărbați-către-femei (*male-to-female - MTF*) sau femei-către-bărbați (*female-to-male - FTM*). Prin operații de schimbare de sex, persoanele transsexuale pot stabili armonia dorită între sexul psihologic, cel biologic și identitatea de gen.

Travestiți (vezi și *queer, transgender*) = sunt persoane care „împrumută” un alt rol de gen decât cel pe care îl au prin îmbrăcăminte și/sau alte atribute sau accesorii. Unii fac asta în armonie cu practicile lor sexuale, dar pentru cei mai mulți este un act generat de sentimentul că rolurile de gen sunt prea limitative.

Womanism (vezi și **feminism, tipuri: multirasial**) = un tip de feminism definit în opoziție față de feminismul tradițional (dominat de femei albe), care urmărește egalitatea de gen pentru toate femeile, indiferent de rasă și clasă; termenul, care vine de la „*woman*” (femeie) – în loc de rădăcina „feminin” a cuvântului „feminist” ce poate duce cu gândul la o viziune romantică asupra femeii (de la care femeile de culoare sunt tradițional excluse) – a fost creat de scriitoarea Alice Walker și se referea inițial la femeii africane americane („*black feminism*”), dar este folosit în general cu semnificația de „feminism al femeilor de culoare”.

Bibliografie partiala:

Wikipedia: feminism and associated terms
<http://en.wikipedia.org/wiki/Feminism>

bell hooks

[Feminist Theory: From Margin to Center](#) (South End Press, 1984)

[Feminism is for Everybody: Passionate Politics](#) (South End Press, 2000)

Key Terms for Women's Studies

University of Wisconsin Marathon County Women's Studies

http://www.uwmc.uwc.edu/english/hhassel/Classes/key_terms_for_women.htm

Feminist Glossary of Terms

Newfoundland and Labrador Advisory Council on the Status of Women

<http://www.pacsw.com/pdf/glossary.PDF>

Glossary

St. Olaf College Women's Studies

http://www.stolaf.edu/depts/womens-studies/ws399/ws399_03/Portfolios/Portfolio%20-%20Huffman/Glossary.html

Glossary of Feminist Theory

St. Cloud State University Women's Studies

<http://coss.stcloudstate.edu/psamuel/415Glossary.htm>

Not the Master's Tools, A glossary of terms used in anti-racist feminism

University of Victoria Women's Studies

<http://web.uvic.ca/~pjane/>

Kinds of Feminism

University of Alabama in Huntsville Virginia Woolf Seminar

http://www.uah.edu/woolf/feminism_kinds.htm